

מעשה בדמא בן נתינה.

לימוד לפרשת פרה

(5) תלמוד בבלי מסכת קידושין דף לא/א

בעו מיניה מרב עולא עד היכן כיבוד אב ואם אמר להם צאו וראו מה עשה עובד כוכבים אחד באשקלון ודמא בן נתינה שמו פעם אחת בקשו חכמים פרקמטיא בששים ריבוא שכר והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו ולא ציערו אמר רב יהודה אמר שמואל שאלו את ר' אליעזר עד היכן כיבוד אב ואם אמר להם צאו וראו מה עשה עובד כוכבים אחד לאביו באשקלון ודמא בן נתינה שמו בקשו ממנו חכמים אבנים לאפוד בששים ריבוא שכר ורב כהנא מתני בשמונים ריבוא והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו ולא ציערו לשנה האחרת נתן הקדוש ברוך הוא שכרו שנולדה לו פרה אדומה בעדרו נכנסו חכמי ישראל אצלו אמר להם יודע אני בכם שאם אני מבקש מכם כל ממון שבעולם אתם נותנין לי אלא אין אני מבקש מכם אלא אותו ממון שהפסדתי בשביל כבוד אבא

(1) תלמוד ירושלמי מסכת פאה דף ג/א

כיבוד אב ואם רבי אבוב בשם רבי יוחנן שאלו את ר"א עד היכן כיבוד אב ואם אמר להם ולי אתם שואלין לכו ושאלו את דמה בן נתינה דמה בן נתינה ראש פטרבולי היה פעם אחת היתה אמו מסטרתו בפני כל בולי שלו ונפל קורדקן שלה מידה והושיט לה שלא תצטער אמר ר' חזקיה גוי אשקלוני היה וראש פטרבולי היה ואבן שישב אביו עלי' לא ישב עלי' מימיו וכיון שמת אביו עשה אותה יראה שלו פעם אחת אבדה ישפה של בנימין אמרו מאן דאית ליה טבא דכוותה אמרו אית ליה לדמה בן נתינה אזלון לגביה ופסקו עמיה במאה דינר סליק ובעי מייתו להו ואשכח שאבוב דמיך אית דאמרין מפתח דתיבותא הוה יתיב גו אצבעתיה דאבוי ואית דאמרין ריגלויה דאבוב הוות פשיטא על תיבותא נחת לגבון אמר לון לא יכילית מייתותי' לכון אמרי דילמא דו בעי פריטן טובא אסקוני' למאתים אסקוני' לאלף כיון דאיתער אבוב מן שינתיה סליק ואייתותי' לון בעון מיתן ליה בסיפקולא אחרייא ולא קביל עלוי אמר מה אנן מזבין לכון איקרא דאבהתי בפריטין איני נהנה מכבוד אבותי כלום מה פרע ליה הקב"ה שכר א"ר יוסי בי רבי בון בו בלילה ילדה פרתו פרה אדומה ושקלו לו כל ישראל משקלה זהב ונטלוהו

(4) ספר תפארת ישראל - פרק מא

ונתן לו הקדוש ברוך הוא שכרו גם כן שנולד לו פרה אדומה בעדרו, וידוע כי פרה אדומה הוא חוק לגמרי ואין השכל יכול להשיג המצוה ואילו כבוד אב ואם השכל מחייב אותו לגמרי, ומפני שהיה מקיים מצות כבוד אב ואם שהשכל מחייב לגמרי נולד לו פרה אדומה בעדרו שאלו שניהם הם חוק ומשפט, כבוד אב ואם הוא משפט כי כך ראוי במשפט ופרה אדומה הוא חוק והם מתחייבים זה מזה ונתלים זה בזה כאשר ידוע לחכמינו.

ויראה כי חכמי האמת רמזו סוד הזה במה שהזכירו שם דמא בן נתינה, כי לשון דמא הוא לשון חיוב בכתוב כאשר בא לומר שהוא חייב יאמר (ויקרא כ') דמיהן במ, (שמות כ"ב) אין לו דמים. ומפני שכל דבר שהוא חייב לעשות השכל נותן אותו לכך נקרא דמא בן נתינה כלומר שהוא נמשך אחר החיוב ואין עושה דבר רק שהוא מחויב שהשכל דברים אלו תעמוד על נותן ומחייב ואינו מוותר אף על פחות משהו פרוטה, ולכך הוא נמשך אחר כבוד אב ואם שהשכל נותן ומחייב אותו ביותר, כי כך הוא מדת בן נח שהוא נמשך אחר דבר שהשכל נותן ומחייב ואינו מוותר דבר כאשר ידוע. אבל לעשות מצות השם יתברך אף כי הם במדת הדין מפני כי אינם כל כך במדת הדין הגמור כמו כבוד אב ואם שאין שכל האדם מחייב אותם לכך אין מקיימים אותם ולכך נקרא הגוי דמא בן נתינה. ונוכל לומר כי לא גוי אחד היה רק שהגוי נקרא כך על שם מדתו שיש בו, ומזה הוא נמשך ביותר אחר מצות כבוד אב ואם שהוא דבר מחויב והשכל נותן ומפני שכל נותן יש לו מקבל והמקום הוא המקבל הדבר נקרא המקום בשם אשקלון מלשון שקל והוא קבלה ולקחה, וכאשר תבין דברים אלו לא יהיה לך ספק בדברים אלו.